

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Gans Israël : Voetiaanse en Coccejaanse visies op de joden gedurende de zeventiende en achttiende eeuw

Campen, M. van

Citation

Campen, M. van. (2006, September 20). *Gans Israël : Voetiaanse en Coccejaanse visies op de joden gedurende de zeventiende en achttiende eeuw*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/11006>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/11006>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

STELLINGEN

behorende bij het proefschrift

Gans Israël.

Voetiaanse en coccejaanse visies op de joden gedurende de zeventiende en achttiende eeuw

te verdedigen aan de Universiteit Leiden

op woensdag 20 september 2006

klokke 15.00 uur

door Mathijs van Campen

I

De diepste drijfveer voor de betrokkenheid van voetianen en coccejanen bij het joodse volk moet worden gezocht in hun missionaire intentie. Bij alle variatie in visie op Israël was de bekering der joden - veelal een integraal onderdeel van de voetiaanse en coccejaanse toekomstverwachting - het gemeenschappelijke motief.

II

De hoop op nationaal herstel voor Israël die zowel in voetiaanse als in coccejaanse kring breed leefde, ging gepaard met het idee van een tijdelijke verwerping van het joodse volk, terwijl deze verwachting bij veel theologen tevens werd getemperd door een stringent denken vanuit de verkiezing.

III

Het belangrijkste punt van divergentie tussen voetianen en coccejanen betreft de hermeneutiek.

IV

Het pleidooi voor de *praxis pietatis* is geen exclusief identiteitskenmerk van voetiaanse theologen. Met het oog op de ontmoeting met het jodendom klinkt ook in het coccejanisme de oproep tot levensheiliging.

V

De koudwatervrees voor chillasme in orthodox-protestantse kring vormt een belangrijke verklaring voor het feit dat sommige eigentijdse onderzoekers de voetiaanse en coccejaanse theologen willen vrijpleiten van chiliastische 'smetten'. Dit oogmerk staat onbevangen historisch onderzoek in de weg.

VI

De kritiek van H. Berkhof dat in de 'vroegere piëtistische theologieën' geen plaats is voor denken in ruimte en tijd moet als onjuist worden beschouwd. De intense interesse voor Gods weg met Israël onder piëtistische auteurs in de zeventiende en achttiende eeuw weersprekt deze stelling nadrukkelijk.

H. Berkhof, *Christelijk geloof*, Nijkerk 1973, 280.

VII

Hoewel de Reformatie in diverse opzichten valt te prefereren boven de Nadere Reformatie, geldt het tegenovergestelde voor wat betreft de eschatologie in het algemeen en de toekomstverwachting voor Israël in het bijzonder.

VIII

Het 'kai houtôs' in Romeinen 11:26 kan niet alleen 'aldus', maar evengoed 'daarna', 'alsdan' of 'pas dan' betekenen. De modale betekenis - waarvoor in de meeste bijbelvertalingen en commentaren wordt gekozen - sluit een temporele duiding niet uit.

cf. P.W. van der Horst, "“Pas dan zal geheel Israël zalig worden”. Hoe moet Romeinen 11:26 vertaald worden?", in: *Kerk en Theologie* 51 (juli 2000), 183-188.

IX

De christelijke theologie is gediend met een vleugje chiliasme, aangezien daarmee licht valt niet alleen op de aardse dimensie van het heil, maar ook op Gods concrete, historische handelen zowel met betrekking tot het joodse volk als ten aanzien van de kerk die op de stam van Israël is geënt.

vgl. K.H. Miskotte, *Hoofdsom der historie. Voordrachten over de visioenen van den apostel Johannes*, Nijkerk 1945, 416.

X

Nog altijd neemt de catechese in veel gemeenten een te geïsoleerde positie in. Het onderricht aan jongeren dient onderdeel van de lerende gemeente in haar geheel te zijn. Van belang is daarbij niet alleen het streven naar intergeneratief leren, maar vooral ook de integratie met andere kerntaken van de gemeente, zoals vieren (*leitourgia*), dienen (*diakonia*), omzien naar elkaar (*poimasia*) en getuigen (*marturia*).

XI

De terrein winnende gedachte dat preken met een hoog psychologiserend gehalte als bevindelijk kunnen worden gekwalificeerd, berust op een niet ongevaarlijke misduiding van de bijbels-gereformeerde bevindelijkheid.

XII

Het geven van onderwijs vormt de 'core business' van iedere HBO-instelling. Managementtaken mogen daarom niet per definitie hoger worden gewaardeerd dan lestaken.